

УДК 378.14.504

Черевко М.В., кандидат біологічних наук, професор
Сухорська О.П., кандидат с-г наук, доцент[©]

*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З.Гжицького*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОЇ СИСТЕМИ

У статті подається концептуальний підхід до проблем, суті, особливостей і ролі екологічного виховання фахівців екологічної галузі в розрізі становлення сучасних практичних вимог і навчання за Болонською системою вищої освіти. Автор наголошує на комплексному характері і складові екологічного виховання, їх реалізації з використанням набутого в минулому досвіду і традицій та їх збагачення.

Ключові слова: *екологічна культура, екологічна свідомість, моральні цінності, екологічна діяльність, екологічне виховання.*

Фундаменталізація підготовки фахівців за Болонською системою вимагає подолання технократицизму їх мислення. Необхідно зламати уяву людини про свою зверхність над природою, оскільки: «Людина усе ще по-старому переконана в тому, що найбільше щастя відкривається їй лише після встановлення повної влади над природою і ... забуває, що не менш важливо навчитися тією ж мірою панувати над собою» як частиною тієї ж самої природи [2]. У зв'язку з переходом України до ринкової економіки спостерігається процес переорієнтації цінностей, які відображають ринкові орієнтації, на матеріальне забезпечення життя. Гонитва за технічними й економічними показниками в обхід екологічних вимог і норм є загальнопланетарною проблемою. Буття людини, її ментальність, багатство живої природи, система цінностей винесені в економічну площину. У структурі ціннісних орієнтацій студентської молоді знизився статус духовності і підвищився статус матеріальності цінностей [4]. Проблеми матеріального забезпечення, фізичного виживання дедалі більше витісняють духовні потреби. Втрата духовних цінностей супроводжується зниженням інтересу до творчості, активної самореалізації, розвиває безініціативність, що є тривожним у сфері підготовки фахівців сучасності. В Декларації ЮНЕСКО про вищу освіту в XXI сторіччі зазначено: «Допомагати, розуміти, інтерпретувати, зберігати, розширювати і розповсюджувати національні й регіональні, міжнародні й історичні культури в умовах плюралізму й різноманітності». Для активної життєвої позиції сучасних студентів повинна бути сформована така система ціннісних орієнтацій, яка буде відповідати загальноновизнаним, гуманним, цивілізованим цінностям [3]. Адже людину оточує багатий живий світ – джерело життя, натхнення й естетичної насолоди. У ньому треба вміти орієнтуватись, його треба знати, щоб не

зруйнувати в погоні за матеріальним багатством. Система освіти і духовного життя суспільства, стиль життя і стандартів поведінки й культури становлять нерозривну єдність якості виховного процесу студентської молоді, формування особистості і високих моральних якостей майбутніх фахівців.

Екологічне виховання виокремилось як новий напрямок у системі комплексного виховання з властивими йому завданнями і специфічними рисами. Воно з'єднує в єдину функціональну систему всі види виховання (економічне, моральне, патріотичне, правове, естетичне). Вплив людини на природу, навколишнє природне середовище досягнув критичної межі й став поштовхом до перегляду стосунків, що склалися у системі «людина-природа». Оптимізація їх вимагає сприйняття природи як найважливішої цінності, що неможливе без високого рівня екологічних знань і екологічної культури. Згодом стосунки людини-суспільства-природи стали об'єктом спеціальних дисциплін «Соціальна екологія» та «Основи екологічної культури». Екологічна культура стала своєрідним «кодексом поведінки» в царині природи та екологічної діяльності людини і суспільства.

Екологічне виховання – один із важливих напрямків формування свідомого ставлення фахівця до використання природних ресурсів і збереження навколишнього природного середовища. Воно базується на фундаменті екологічної освіти, екологічної свідомості та екологічної культури. Процес екологічного виховання покликаний забезпечити глибоке розуміння майбутніми спеціалістами природних явищ і екологічних законів, на виховання високих смисложиттєвих цінностей та орієнтирів у людському житті. Екологічне невігластво, ігнорування екологічних норм у процесі виробничої діяльності стали причиною виникнення гострих екологічних проблем великих і малих річок, виснаження природних ресурсів нераціональним їх використанням, втрати родючих земель, збіднення біорізноманіття живої природи.

Говорячи про інтегрування університету у Болонську систему освіти, варто нагадати про збереження набутих ним в минулому традицій, досвіду і форм природоохоронної просвітницької і практичної діяльності. Наш ВНЗ був у числі перших, де викладання «Охорони природи» здійснювалось на всіх факультетах. Працював університет «Природа» і громадський факультет з підготовки громадських інспекторів охорони природи з отриманням диплома і посвідчення. Студенти і викладачі брали активну участь у пропаганді природоохоронних знань. За підсумками природоохоронної роботи тодішній зооветеринарний інститут був визначний кращим на республіканському рівні (друге місце), нагороджувався грамотами, грошовими преміями. Організація природоохоронної роботи і природоохоронні заходи проводились під керівництвом доцента М.В.Черевко.

В умовах сьогодення зростає роль екологічних знань у забезпеченні стійкого екорозвитку з врахуванням впливу на ресурси і потреби в них, збереження екологічного балансу і загальної якості навколишнього середовища для майбутніх поколінь.

Опанування екологічними знаннями здійснюється в процесі вивчення теоретичних і прикладних аспектів екологічних дисциплін з урахуванням методичних вимог Болонської модульної системи. Питання екологічної освіти й виховання включені в міжнародну програму ЮНЕСКО, узгоджуються з програмою ООН з навколишнього середовища, оскільки вони пов'язані з необхідністю глибоких екологічних знань і моральною відповідальністю за долю природи і біосфери. Система екологічного виховання зорієнтована на формування таких моральних посадових обов'язків, як неприйняття несправедливості, прагнення підвищити свій інтелектуальний і фаховий рівень, шанобливе ставлення до культури свого народу, його традицій, історії [1].

Виховний процес базується на принципах: відповідність фаховому спрямуванню, системний аналітичний підхід, наступність, переконливість, об'єктивність і відповідальність, гуманне ставлення до об'єктів живої природи тощо.

Фахову підготовку спеціалістів у галузі екології здійснює кафедра екології та біології за спеціальностями «Екологія та охорона навколишнього середовища», «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування». Починається знайомство із майбутньою спеціальністю із «Вступу до фаху». В процесі вивчення дисципліни студент отримує інформацію про актуальні екологічні проблеми сьогодення, виникненню яких посприяла екологічно неграмотна людина як індивід і член суспільства.

Поглиблення фахових знань здійснюється в процесі вивчення базових і прикладних екологічних дисциплін, які розкривають основні екологічні закономірності, суть природокористування та вплив виробничої діяльності людини на навколишнє середовище і живу природу тощо. Разом з опануванням теоретичних і прикладних знань, студенти набувають навички практичного втілення їх. Воно реалізується безпосередньо при виконанні випускних і дипломних робіт, тематика яких стосується дослідження причин виникнення і шляхів вирішення різних локальних і регіональних екологічних проблем, пов'язаних із антропогенними факторами. Рівень і оцінка їх виконання є підсумковим виразом зрілості спеціаліста екологічної галузі, його здатності до практичної фахової діяльності. Особливо вирізняються експериментальні роботи, скромні результати яких заслуговують на безпосереднє впровадження в сільськогосподарське виробництво. Практичному втіленню екологічних знань і вихованню морально-етичних рис екологічного виховання допомагає співпраця з Яворівським національним парком і галузевими науково-дослідними установами та участю студентів у природоохоронних заходах. Не можна обминути ролі студентського гуртка у комплексному екологічному вихованні, який об'єднує студентів різних курсів. Їх ріднить цікавість до екологічних досліджень, стурбованість екологічною ситуацією в своїх селах, за місцем проживання, готовність включитись в її покращення. Своє бачення проблем та їх вирішення гуртківці розкривають у доповідях на щорічних конференціях, де отримують схвалення і заслужену оцінку.

Висновки. 1. Впровадження Болонської системи в процес підготовки спеціалістів екологічної галузі заслуговує на використання набутого досвіду і традицій університету в минулому та їх збагачення.

2. Необхідно активізувати просвітницьку роботу та форми неформального екологічного виховання студентів із ширшим залученням їх до природоохоронної роботи.

Література

1. Балакірева О.М. Трансформація цінних орієнтацій в українському суспільстві //Укр. соціум: соціолог. досл. та моніт. соц. політики, 2002. - №1. – С.21-32.

2. Васильєва О.О., Горбань С.В., Толок В.О. Шляхи реалізації основних принципів Болонської декларації //Болонський процес в Україні. Ч.І. Проблеми освіти. – Вип. 45, 2005. – С.3-9.

3. Дьяков С.І. Психологічна культура студента в контексті індивідуальної самореалізації //Болонський процес в Україні. Ч.І. Проблеми освіти. – Вип. 45, 2005. – С.120-125.

4. Черних В.П., Кайдалова Л.Г., Шевченко Н.В. Ціннісні орієнтації студентської молоді в умовах переходу до ринкової економіки //Болонський процес в Україні. Ч.І. Проблеми освіти. – Вип. 45, 2005. – С.1390-145.

Summary

M.V.Cherevko, candidate of biological sciences, docent

O.P.Suhorska, candidate of agricultural sciences, docent

LNUVM and BT named after S.Z.Gzhytskyj

THE CONCEPTIONAL BASE OF ECOLOGICAL STUDENTS TRAINING IN THE CONTEXT OF BOLONIA SYSTEM.

The autor develops the main principles and the purpose of ecological education during the process of specialists training with the demands of Bolonia declaration. The necessity of using and Widening gained experience and the tradition of the University is emphasized.